

**Conf. dr. Cristian Ștefan Liușnea,
Facultatea de Educație Fizică și Sport,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, DESPRE EDUCAȚIA COPILOR ȘI TINERILOR

***Abstract:** John Chrysostom (347-407), the most famous preacher in the East, is a bishop who exerted an important influence on the formation of family. The family has always been the place of the transmission of values, be it human, social, and religious.*

In his homilies he instructed fathers and mothers about their pedagogical tasks, and spoke of religious upbringing of children, which was directly linked with the well being of Christian family. His comments on the letters of St. Paul, his favourite biblical author, brought out the significant inspirations and ideas concerning topics connected with family and raising children.

***Keywords:** Saint Basil the Great, education, Christians pedagogical ideas.*

Ființă culturală, omul se naște, crește și trăiește în medii culturale care-i propun modele, ierarhii de valori, atitudini, manifestări ș.a. În societatea contemporană, atât de bulversată din perspectiva valorilor și idealurilor pe care le promovează, problematica educației copiilor și tinerilor este de o mare actualitate, în condițiile în care se simte nevoia de a reveni, la tradiția patristică.

Această necesitate a fost conștientizată și exprimată clar, încă din anii '30 ai secolului trecut¹, de autori precum Georges Florovsky², Pan-

1. Cu ocazia organizării, la Atena, a primului Congres de Teologie Ortodoxă, în anul 1936.

2. Georges Florovsky, *Weseliche Einflüsse in der russischen Theologie*, în „Proces-verbaux du Premier Congres de Theologie Orthodoxe a Athenes, 29 nov.- 6 dec., 1936”, Ham S. Alvisatos (ed.), Athens Pyrses, 1939, p. 212-213, *apud* Pantelis Kalaitzidis, *Between the «Return to the Fathers» and the need for a Modern Orthodox*

telis Kalaitzidis³ ș.a. Unul dintre Sfinții Părinți care a avut preocupări de pedagogie creștină și la care se raportează specialiștii moderni în didactică este Sfântul Ioan Gură de Aur (Chrysostomul, 347-407, Patriarh al Constantinopolului, „unul din cei patru mari Părinți ai Bisericii Ortodoxe”, aparținând Școlii din Antiohia)⁴. Acesta este primul dintre Părinții Bisericii care a abordat, în opera sa, întreaga complexitate a problemei educației copiilor și tinerilor⁵, fiind unul dintre cei mai prolifici autori în acest sens⁶. Convingerea Sfântului era că: „Orânduirea întregii lumi atârnă de educație”⁷.

Modele europene de învățământ promovează ideea unei profesionalizări excesive, dar pierd din vedere că omul are nevoi nu doar din punct de vedere material, satisfăcute într-o societate bazată exclusiv pe consum, cât și nevoi spirituale, pe care însă nu le mai regăsește decât în foarte mică măsură sau chiar deloc, acestea neputând fi achiziționate ca și bunurile materiale contra cost. În același timp, structurile societății, timpul, viteza schimbărilor, opțiunile personale, aspirațiile și nevoia de adaptare rapidă îi plasează pe părinți, de multe ori, în afara posibilității de a-și asuma creșterea și educarea propriilor copii, astfel că aceștia așteaptă ca statul, școala, societatea să compenseze lipsa lor de implicare.

Plecând de la concepțiile, foarte actuale, ale Sfântului Ioan Gură de Aur privind educația copiilor și tinerilor⁸, vom începe cu analiza

Theology: The Theological Agenda of the Volos Academy, în „St. Vladimir's Theological Quarterly”, vol. 54, nr. 1, 2001, p. 5.

3. Pantelis Kalaitzidis, *op. cit.*, p. 5-36.

4. Remus Rus, *Ioan Hrisostom sau Ioan Gură de Aur*, în „Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu”, Editura Lidia, București, 2003, p. 402-413.

5. Teodor Bodogae, *Sfântul Ioan Gură de Aur, despre creșterea copiilor*, în „Telegraful român”, nr. 21-24, 1979, p. 7.

6. În colecția călugărului francez Migne, *Patrologia Graeca*, 18 din cele 161 de volume masive, sunt reprezentate de scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur. Teodor Zisis, *Creșterea copiilor după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în „Tabor”, nr. V, an IV (2010), p. 7.

7. Pr. lect. C. Grigoraș, *Educația ridicată la treapta de sacerdoțiu creștin în perioada patristică*, în „Familia creștină azi”, Editura Trinitas, Iași, 1995, p. 66.

8. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Părinți, copii și creșterea lor*, trad. Zenaida Anamaria Luca, col. „Rugul Aprins”, Editura Panaghia, 2002; Idem, *Omiliile și cuvântări despre educația copiilor*, trad. Marcel Hanches, Editura Marineasa, Timișoara, 2005; Idem,

responsabilităților pe care le au acei „educatori firești”, cum îi numește Sfântul, pe părinți⁹. Convingerea Sfântului este că aceștia au datoria nu doar să-și iubească¹⁰ și să-și crească copiii, ci și să-i educe astfel încât ei să devină oameni responsabili, cu valori autentice asumate, capabili să-i respecte și să-i cinstească după porunca Mântuitorului. Prin buna creștere dată copiilor lor, părinții nu sunt responsabili doar față de aceștia, ci își exercită și obligațiile și drepturile ce le revin în calitate de cetățeni – termen înțeles aici în sensul de locuitor al cetății, parte a societății civile, împreună lucrători cu ceilalți membri ai acesteia pentru pacea și bunăstarea ei, „după voia lui Dumnezeu, pregătindu-i”, în același timp, „pentru a deveni cetățeni ai cerului” (I Timotei 2, 15)¹¹.

În același timp să nu uităm faptul că Dumnezeu păstrează cu omul un „dialog continuu și progresiv”¹², prin care se relevă acestuia, cu scopul de a-l „educa” astfel ca să se poată mântui, regăsindu-și chemarea sa spre îndumnezeire.

În acest sens, citim la Sfântul Ioan Gură de Aur: „Se cuvine dar ca și părinți, tata și mama să nu se zbată să lase copiilor numai bani mulți și avuție multă, ci mai ales cum să-i facă bogați în modestie, bunătate și înțelepciune. Să-i facă să nu simtă prea multe numai din ale trupului, ci mai ales să se dorească după bunătate, după iubire și modestie.”¹³ Astfel că „să nu ne străduim, dar, să adunăm bani, ca să-i lăsăm copi-

Despre educația copiilor, trad. rom. Maica Magdalena, ediția a II-a, în colecția „Philosophia Christiana”, Editura Deisis, Sibiu, 2006; Idem, *Părinții, copiii și creșterea lor*, culegere de texte patristice și traducerea lor în neogreaca de ieromonahul Benedict Aghioritul, traducere din neogreaca: Zenaida Anamaria Luca, Editura Panaghia, 2009.

9. Să nu uităm faptul că tată nu este numai cel ce da naștere, ci și cel ce da o creștere și o educație bună copilului său. Mama nu este numai cea care-și poartă pruncul în pântece, ci și cea care îl crește cum se cuvine. *Cinci cuvântări despre Ana și Samuel* (P.G. 54, 631-676), în Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii și cuvântări despre educația copiilor*, trad. pr. Marcel Hanches, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 7.

10. *Ibidem*.

11. Irina Leonte, *Familia creștină: Părinți și copii*, în „Familia creștină azi”, Editura Trinitas, Iași, 1995, p. 160.

12. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentar la Evanghelia de la Ioan, Omilia a XXVII-a*, 1, ediția a II-a, trad. Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2005, p. 127.

13. *Ibidem*.

ilor noștri, ci să-i învățăm virtutea și să chemăm peste ei binecuvântarea lui Dumnezeu. Aceasta este cea mai mare bogăție, aceasta e bogăția cea nespusă, cea necheltuită, care sporește în fiecare zi bogăția noastră¹⁴.

Ontologic, omul are la dispoziție trei tipuri de existență, între care există o legătură indisolubilă, surprinsă de Sfântul Ioan Gură de Aur astfel: „Omul, prin efortul liber spre viața virtuoasă se verticalizează, trece de la etajul simplei existențe la unul superior; această adevărată înviere duhovnicească se permanentizează și se răsfrânge și asupra trupului care se va muta, va trece la un mod de viață veșnică și fericită¹⁵.

Ca urmare, omul nu trăiește doar în prezent, cum nu trebuie să se raporteze doar la trecut. El este destinat să-și asume viitorul, pentru care Dumnezeu l-a înzestrat cu capacitatea intelectuală de a cunoaște, de a prevedea, plecând de la raportul cauză – efect și de a acționa în consecință. Fiind Chip al Dumnezeului celui Viu, omul este creator la rândul lui, astfel că poate construi, în măsura în care, în demersul său face Voia Creatorului Său. Așa cum copiilor li se promite că le va fi bine dacă își cinstesc părinții, „*cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ...*” (Ieșirea 20, 12)¹⁶, așa și omul va fi bine dacă Îl cinstește pe Tatăl ceresc, căci: „*Dacă vine cineva la Mine și urăște pe tatăl său și pe mama și pe femeie și pe copiii și pe frații și pe surori, chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu*” (Luca 14, 26).¹⁷

K. Grigoriadis¹⁸, vorbind despre dimensiunea ontologică (existențială) a educației amintește de temeuriile pe baza cărora Dumnezeu consacră tutela copiilor, părinților:

14. *Ibidem*.

15. *Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, p. 13.

16. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere, Omilia a XV-a*, trad. de pr. prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 157.

17. Comentariu la Evanghelia după Luca.

18. Γρηγοριάδης, Κ., Η προσωπική και υπαρξιακή διάσταση της «Παιδείας και νοθεσίας Κυρίου», în Αγωγή Ελευθερίας, 1, Σταύρου Σ. Φωτίου, (ed.) Atena, 1996, p. 53 și urm., apud arhim. dr. Teofan Mada, *Familia creștină la Sfântul Ioan Gură de Aur*, ediția a III-a, Editura ProUniversitaria, București, 2013, p. 41.

1. relația iconică dintre Dumnezeu și părinți;
2. iubirea și filantropia ce le arată Dumnezeu omului, ca mobil al acceptării și al ofertei lor mai departe la copii;
3. împlinirea vocației sfinte, ce o are omul ca chip al lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază o realitate de care noi uităm cu ușurință astăzi. Este foarte important ce transmit părinții copiilor lor, pentru că sufletul este cel mai de preț în om și el nu poate fi satisfăcut cu hrană materială. Părinții trebuie să cerceteze sufletul copilului „...*trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Care este în voi*“ (I Corinteni 6, 19) și în altă parte: „*Voi locuiți în ei și Voi umbla...*“ (II Corinteni 6, 16).

Raportat la finalitățile sociale ale educației, Sfântul Ioan Gură de Aur sesizează o realitate pe care noi am uitat-o. Educându-i bine pe copii, facem nefolositor sistemul legislativ care prevede pedepse pentru încălcarea legii.¹⁹

Educația este o artă! „Care artă, se întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur, poate fi egală cu arta de a educa sufletul copilului, de a-i forma mintea tânărului? Cel care practică această artă trebuie să fie mai priceput și mai talentat decât un pictor și decât un sculptor“²⁰. Practic, părinții sunt responsabili și de alegerea celor care le vor educa copiii mai departe – educatori, învățători, profesori, nefiind indicat să fie angajat „la întâmplare... pe cel dintâi venit“²¹.

Cel ales să educe copii și tinerii, trebuie să aibă convingerea, exprimată de pedagogul contemporan Constantin Cocoș²², că „a educa înseamnă a cultiva curățenia sufletească și buna cuviință a copiilor și tinerilor, a-l crește pe copil moral și în evlavie, a avea grijă de sufletul lui, a-i modela inteligența, a forma un atlet pentru Hristos, pe scurt, a te îngriji de mântuirea sufletului lui. Educația este asemenea unei arte:

19. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Părinții și educarea copiilor*, Editura Agapis, 2010, p. 41, 46.

20. Idem, *Comentariu la Evanghelia după Matei, LIX*, în Sfântul Ioan Gură de Aur, „Scrieri“, partea a III-a, în „Omiliile la Matei“, vol. 23, trad. pr. D. Fecioru, Ed. I. B.M.B.O.R., București, 1994, p. 695.

21. *Ibidem*.

22. Constantin Cocoș, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1996, p. 26.

artă mai mare ca aceasta nu există, pentru că, dacă toate artele aduc un folos pentru lumea de aici, arta educației se săvârșește în vederea accederii la lumea viitoare“.

Revenind la îndemnurile pentru părinți ale Sfântului Ioan Gură de Aur, este deosebit de important și conținutul a ceea ce le transmitem copiilor când îi educăm: „Toate trebuie să fie secundare pentru noi în fața grijii noastre pentru copii și a creșterii lor prin învățatura și cercetarea Domnului. Dacă un copil învață să gândească așa ca un credincios de la început, a dobândit o mai mare bogăție decât orice bogăție, precum și cea mai mare slavă. Nimic mai important nu vei reuși dacă-l înveți arta și învățatura lumească pentru a dobândi bani, pe cât dacă îl înveți arta de a disprețui banii. Dacă vrei să-l faci bogat, aceasta să faci. Deoarece bogat nu e acela ce are nevoie de mulți bani și îl înconjoară multe bunuri, ci acela ce nu are nevoie de nimic. Aceasta să-l înveți pe fiul tău, aceasta să-i predai, aceasta e marea bogăție. Nu căuta cum să-l faci să se procopsească în învățături lumești și să ajungă ambițios, ci îngrijește-te cum să disprețuiască slava în această viață. Prin aceasta ar putea deveni mai strălucitor și mai slăvit. Acestea pot să le facă și săracul și bogatul. Acestea nu le învață nimeni de la dascăl, nici prin artă, ci prin cuvântul lui Dumnezeu. Să nu vrei să trăiască aici o viață lungă, ci acolo veșnic și nesfârșit. Dăruiește-i-le pe cele mari, nu pe cele mici. Ascultă-l pe Pavel când spune: «Creșteți-i prin învățatura și certarea Domnului». Nu te îngriji să-l faci retor, ci învață-l să trăiască duhovnicește. Fără aceea nicio pagubă nu se face, dar fără aceasta niciun câștig nu dă retorica nesfârșită. E nevoie de moduri, nu cuvinte. Caracter moral, nu capacitate, fapte, nu vorbe. Acestea aduc împărăția lui Dumnezeu, acestea dăruiesc bunurile duhovnicești. Nu-i ascuți limba, ci curățește-i sufletul. Spun acestea nu ca să te împiedic să-l formezi lumesc pe copilul tău, ci să te împiedic să fii atent numai la aceasta. Să nu crezi că numai monahului i se potrivesc învățăturile Scripturii. Mai mult se potrivesc copiilor ce intră în viața lumească...”²³.

23. *Omilia XXI. Comentariu la Epistola către Efeseni* (PG 62,149-156), în Sfântul Ioan Gură de Aur, „Omiliile și cuvântări despre educația copiilor”, trad. pr. Marcel Hanches, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 67.

După Sfântul Ioan Gură de Aur: „Părintele transmite fiului modul său de a fi, cu toate aspectele de simțire, gândire etc.”²⁴ Educația se face în familie prin exemplu personal.²⁵ Și aici putem vorbi de un principiu didactic important, cel al îmbinării teoriei cu practica. Sfântul însuși promovează teoria mântuirii, pe care o și trăiește practic, căci „el slujea, predica, medita, catehiza, făcea vizite pastorale, cerceta așezămintele Bisericii, făcea administrație, citea și scria”²⁶.

În plus, Sfântul Ioan Gură de Aur recomandă individualizarea învățaturii la vârsta și personalitatea celui care învață.²⁷

Ca urmare, întocmai cum dascălii, pedagogii, învățătorii, profesorii fac studii de psihopedagogie și de specialitate pentru a ști cum îi pot învăța pe copii și tineri, tot astfel, părinții trebuie să facă efortul de a fi mereu la înălțimea misiunii încredințate lor. Nu oricine poate fi părinte în adevăratul sens al cuvântului și nu poate educa, dacă nu conștientizează acest adevăr. „Când înveți tu pe altul trebuie să-ți fie clare lucrurile și să le organizezi astfel încât să fie pe înțelesul celor ce te aud”²⁸.

„Prin urmare, copilul trebuie învățat, prin poruncile lui Hristos, să devină persoană. Educația nu se referă doar la intelect sau deprinderi sociale și profesionale, ci are în vedere omul ca persoană totală, în acest context materialul de care trebuie să se folosească creștinul trebuie să fie extrem de selectiv și acceptat doar dacă este în acord cu Duhul lui Hristos”²⁹.

Dacă părinții nu pun preț pe virtute, cum vor pune preț copii lor? Arhim. dr. Teofan Mada afirmă că: „Părinții sunt icoane ale lui Dumne-

24. *Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, p. 13.

25. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, trad. de diac. Ioan I. Ică jr., în *Maica Magdalena*, „Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor azi”, Editura Deisis, Sibiu, 2000, p. 44.

26. Pr. I. G. Coman, *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice”, IX (1957), nr. 9-10, p. 59.

27. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor*, trad. pr. prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 40.

28. *Omilia a IX-a. Din Comentariu la Epistola către Coloseni* (PG 62, 0359-366), în Sfântul Ioan Gură de Aur, „Omiliile și cuvântări despre educația copiilor”, trad. pr. Marcel Hanches, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 81 și urm.

29. *Ibidem*.

zeu-Tatăl, ceea ce înseamnă că ei, prin comportamentul lor, fac vădită prezența iubirii lui Dumnezeu pentru copii – făpturile Lui³⁰.

Personalitatea copilului este modelată inițial de părinți, iar dacă aceștia nu pun început bun în lucrarea lor, mai târziu, dascălii în școală vor putea schimba prea puțin sau deloc răul făcut. „Dacă nu plouă primăvara, degeaba va ploua mai târziu”³¹. Educația este deci o muncă de echipă, părinți, bunici, duhovnic, dascăli.

Dar începutul, cei șapte ani de acasă sunt fundamentali pentru parcursul cultural în viață al persoanei. Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă pe cel ce educă: „Învăță pe copil să fie îngăduitor și bun cu oamenii. Copilul trebuie învățat să nu se răzbune, să rabde disprețul și desconsiderarea și să le facă pe toate care țin de propria îngrijire. Învăță-l pe copil că toți oamenii sunt egali prin fire”³² și continuă: „Auziți acestea, voi, părinților. Creșteți pe copiii voștri întru învățătura și certarea Domnului, cu multă băgare de seamă. Tinerețea este sălbatică, având nevoie de mulți purtători de grijă, dascăli, pedagogi, îngrijitori, de mulți hrănitori. Este de dorit, deci, ca după atâtea necazuri, să poată fi stăpânită. Tinerețea este ca și un cal sălbatic, ca și o fiară sălbatică, și dacă de la început și din cea mai fragedă vârstă a copilăriei îi vom pune niște hotare bune, după aceasta nu vom avea nevoie de multe osteneli, ci obișnuința va deveni lege. Să nu-i lăsăm să facă ceva din cele plăcute și vătămătoare, și nici ca unor copii să le facem totdeauna pe placul lor, ci mai cu seamă să-i ținem în întreaga înțelepciune și cumpătare, fiindcă abuzul de acestea pierde tinerețea mai mult decât orice”³³.

Mai mult, Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă că „înavuțirea distruge totul”, căci „ne îngrijim să lăsăm copiilor noștri moștenire mare”, astfel că de fapt nu copii sunt grija ci averile.³⁴ Iar această situație este cauza pierderii din vedere a tulburării care „răstoarnă totul cu susul în

30. Arhim. dr. Teofan Mada, *Familia creștină la Sfântul Ioan Gură de Aur*, p. 52.

31. Vasile Băncilă, *Inițierea religioasă a copilului*, Editura Anastasia, București, 1996, p. 21.

32. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie...*, p. 420.

33. Idem, *Omilia a IX. Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei* (PG 62, 543-548), în Sfântul Ioan Gură de Aur, „Omilii și cuvântări despre educația copiilor”, trad. pr. Marcel Hanches, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 57 și urm.

34. Idem, *Comentariu la Evanghelia după Matei, LIX*, p. 693.

jos”, valorile autentice fiind înlocuite de pseudovalori. Mai mult, Sfântul consideră că părinții sunt vinovați pentru că permit copiilor lor să crească fără a-și asuma responsabilități, „umblând vreme îndelungată ici-colo fără frâu”³⁵

Mulți părinți în zilele noastre confundă relația dintre părinte și copil cu cea de prieteni. Copilul nu poate fi un prieten, după cum nici părintele nu trebuie perceput de copil ca un prieten. Nici învățătorii și profesorii nu pot fi prieteni. Iar motivul este simplu, cei ce educă trebuie să o facă în limitele experienței și autorității pe care aceasta le-o conferă. Ei cunosc finalitățile demersurilor din prezent și le pot proiecta în viitor. Copiii și tinerii nu au această abilitate de proiecție, bazată pe analiză, sinteză la care se adaugă înțelepciunea dobândită pe parcursul vieții. Ca urmare, cei care învață trebuie să cunoască și să accepte această autoritate care este în favoarea lor. Critica poate avea un caracter constructiv, iar teama poate fi salvatoare. Și amintim de teama înțeleasă ca frământare lăuntrică ce motivează și păzește în același timp. „*Cel care se teme de Domnul va cinste pe tatăl său și ca stăpânitori va sluji celor care l-au născut*” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 3, 7). „*Copii, ascultați pe părintii voștri în Domnul, ca aceasta este cu dreptate*” (Efeseni 6, 1).³⁶

Revenind la valorile pe care le transitem copiilor noștri, este important ca fiecare părinte să proiecteze virtual tot demersul său educativ în viitorul copilului său. Educația are finalități care vor fi atinse în ani, zeci de ani, în viața copilului devenit adolescent, tânăr și apoi adult. Din această perspectivă, responsabilitatea adultului care crește și educă un copil este uriașă. Acesta trebuie să-și asume o ierarhie de valori la rândul său și aceasta nu o poate face decât în Biserică³⁷, pentru a avea acces la valorile autentice, cele creștine: „Dacă sufletul tânăr primește pecetea bunelor principii, nimeni nu va mai putea să le șteargă, atunci când ele se vor întări ca ceara sigiliului”³⁸.

35. Ibidem, p. 694.

36. Idem, *Omilia XXI. Comentariu la Epistola catre Efeseni*, p. 65; Idem, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, LIX, p. 17.

37. Teodor Mada, *Biserica și Euharistia în teologia Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Altarul Banatului”, nr 17-9, 2014, p. 51-62.

38. *Cum să educăm ortodox copilul*, traducere din limba rusă de Adrian I. Tănăsescu Vlas, Editura Sophia, București, 2011, p. 79.

Sfântul Gură de Aur ne spune clar că „Dumnezeu ne ajută să ne creștem copiii“. În educație, cea mai bună strategie este modelul. Iar modelul absolut este Hristos!

Scopul educației este formarea personalității, ar spune pedagogii. Însă scopul real este dobândirea înțelepciunii și urmarea lui Hristos, astfel încât fiecare om să își poată îndeplini menirea. „Nu-i necuviincios, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, să-i trimitem pe copii la arte și la școală și să facem totul pentru acest scop, dar să nu-i creștem cu învățătura și certarea Domnului? Exact de aceea noi mai întâi câștigăm roadele, când îi creștem pe copiii noștri și îi facem nerușinați, desfrânați, neascultători, grosolani. Deci, să nu facem aceasta; să acceptăm sfatul fericitului Pavel, să-i creștem cu învățătura și certarea Domnului. Să le dăm exemplul și să-i obișnuim să-și facă timp citirii Scripturii“, copii trebuind „să fie cuviincioși, să se distingă prin cumințenie și să fie laudați și de oameni și de Dumnezeu“³⁹.

Și, concluzionează Sfântul Ioan Gură de Aur: „Deci, să-i pregătim dinainte pe copiii noștri, astfel încât să poată să le suporte pe toate și să nu se mire de câte le vin. Să-i creștem prin învățătura și muștrarea Domnului, pentru care ne așteaptă mare răsplată. După ce oamenii fac statui împăraților și le pictează chipurile, se bucură de atâta cinste, noi, ce înfrumusețăm chipul împărațesc (fiindcă omul e chipul lui Dumnezeu), nu ne vom bucura de nenumărate bunuri, după ce-i facem din nou pe copii asemănători cu Dumnezeu? Pentru că aceasta înseamnă asemănător, virtutea sufletului, când îi învățăm să fie buni, să nu se înfurie, să fie fără răutate. Toate acestea sunt semnele distinctive ale lui Dumnezeu, când îi obișnuim pe copiii noștri să facă fapte de binefacere, să fie filantropi, când îi învățăm să nu țină cont deloc de cele prezente. Aceasta, deci, să fie lucrarea noastră, să ne modelăm pe noi înșine și pe copiii noștri și să-i obișnuim spre ceea ce trebuie. Fiindcă, cu ce curaj vom sta în fața altarului lui Hristos? Când acela ce are copii neascultători e nevrednic pentru episcopat, cu mult mai mult pentru împărăția lui Dumnezeu. Ce spui? Și dacă avem o femeie destrăbălată, și dacă avem copii neastâmpărați, vom da seama? Da, dacă nu facem

39. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a IX-a. Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, p. 59.

tot ce putem, cu atenție. Nu e suficientă doar propria noastră virtute ca să ne salvăm. După ce acela ce n-a folosit un talant n-a câștigat nimic și este condamnat atâta, e evident că nu e suficient să avem virtute ca să ne salvăm, ci trebuie să ne îngrijim și de virtutea altuia. Să ne îngrijim mult și de femeia noastră, să ne îngrijim mult și de copiii noștri și de slujitorii noștri și de noi înșine mult și să ne corectăm pe noi înșine și pe alții, să-L rugăm pe Dumnezeu să fie ajutorul nostru în această lucrare. Să ne vadă că ne îngrijim de acela, să ne îngrijim pentru aceea, ne va ajuta. Dar dacă ne vede că nu ne interesează nicidecum, nu ne va da mâna Lui. Deoarece Dumnezeu nu ne va pune la dispoziție ajutorul Lui când dorim, ci când ne ostenim și noi. Ajutorul nu e ajutor celui ce șade, ci aceluia ce el însuși lucrează. Și Dumnezeu are puterea de a-l aduce la sfârșitul lucrării, ca să ne învrednicim toți să ne desfătăm de bunurile ce ni le-a permis⁴⁰.

40. Idem, *Omilia XXI. Comentariu la Epistola către Efeseni*, p. 65.